

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Directorivm Inqvisorvm F. Nicolai Eymerici Ordinis Prædicatorum

Nicolaus <Eymericus>

Venetiis, 1607

Forma sententiae contra eum, qui abiuravit vt h[a]ereticus p[o]enitens.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13589

aut quemquā instruere in aliqua hæresi, vel errore, seu libros, vel scripturas hereticas habere, quā citius cōmode potero vobis domino Episcopo, vel Inquisitori, seu alteri successorum vestrorum, vel alicui vicariorum vestrorum, vel illorum, renūtiabo & intimabo.

Item iuro pariter & promitto, quod pœnitentiam per vos mihi iniungendam prædictis nō refutabo, nec contraveniam in aliquo, immo pro vitibus adimplebo.

Item iuro pariter & promitto, quod nō fugiā nec absentabo me, nisi de vestro beneplacito, licentia & assensu; immo iuro & promitto, quod quādocunque & quotiescunque requisitus fuero per vos, seu alterum vestrum, seu vicariorum vestrorum, ac successorum vestrorum, aut eorū vicariorum alterius nomine, vel mādato, quam citius commode potero, me personaliter præsentabo; sic me Deus adiuet, & hæc Euangelia sacrosancta. Quod si cōtra prædicta iurata, vel abiurata, seu eorum aliquod (quod Deus auertat) fecero in futurū, haberi volo protinus pro relapso; ac penīs relapsi de iure debitis, me nunc protūc obligo & adstringo, quatenus illis plectar, si & quando probatum exiterit legitime in iudicio, seu me confessum, contra nunc iurata & abiurata, aliqua commississe.

Sit autem circumspēctus, & cautus notarius, q̄ scribat in actis, seu processu, quod prædictus abiuravit tanquam deprehensus in hæresi propria confessione, vt si relabatur, pœna relapsi debita puniatur.

Facta autem prædicta abiuratione Inquisitor poterit ei qui abiuravit, talia verba dicere in effectu: Charissime, in eo q̄ abiurasti, sano consilio adhæstisti, quia euasisti infernū, & introibis, Deo adiuuante si volueris, paradysum: sed præmoneo, quod sis cautus, & in agendis loquendo & cōuersando: nam si de cetero prolabi inuentus fueris in quamcumque hæresim, vel errorem; vel eis, vel ei quos vel quem seiueris esse in aliqua hæresi vel errore, de cetero fauorem in hæresi præstiteris, sine misericordia traderis curiæ seculari, vltimo supplicio feriendus: quare tibi consulo, q̄ sis cautus, & fugias hareticos & suspiciones, & semper associes viris catholicis atq; bonis, & qui suspecti de fide nullatenus habeantur.

Et quia iste, qui est sic deprehensus in hæretica prauitate, est ex cōmunicatus, iuxta c. Excommunicamus. 1. & 2. de heret. Et per abiurationē redijt ad gremium Ecclesiæ; ideo est ei absolutiois beneficium impendendum, iuxta c. Vt officium, in princip. de heret. li. 6. Quare post prædictam abiurationem poterit ei dicere Inquisitor: Fili, quia tu credidisti & hæstisti hæresim, seu prædictis, tu fuisti excommunicatus: quia omnis talis de iure est excommunicatus: sed nūc huiusmodi hæreses abiurasti, abnegasti, & reuocasti, ideo videris pœnitens, & cōuersus, propter quod ego absoluiam te à dicta sententiā excommunicationis, & restituiam te Ecclesiæ sacramentis, & amodo eris particeps bonorū Ecclesiæ; dūtāme attendas bene, quod de corde vero, & fide nō si

A cta reuersus sis ad Ecclesiæ vnitatem, & serues ea quę tibi iniūcta per nos fuerint & mandata; alias non es absolutus: sed confido quod veraciter es conuersus, & tibi iniūgendam pœnitentiā obseruabis; ideo volo te absoluiere, flecte genua. Quo factō dicatur psalmus, Deus misereatur nostri. Kyrie eleison, &c. Pater noster, &c. Et ne nos, &c. Saluum fac seruum tuum, &c. Deus meus, &c. Dominus vobiscum, &c.

Oremus.

PRÆTENDE Domine famulo tuo dexteram cęlestis auxiliij, vt te toto corde perquirat, & quę digne postulat, assequatur.

Oremus.

B PRÆSTA quęsumus Domine hic famulo tuo, dignum pœnitentię fructum, vt Ecclesię tuę sanctę, à cuius integritate fidei deuiauerat, in hæresim incidēdo, dono tuę gratię, reformetur, Per Christum dominum nostrum. Amen.

Ei addat sic: Et ego auctoritate Apostolica, qua fungor in hac parte, absoluto te à sententiā excommunicationis maioris, qua fuisti innodatus, pro eo quia in damnatam hæresim credēdo incidisti, & restituo te sacramentis Ecclesiæ. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amē.

C Quibus peractis dicat sibi Inquisitor: Fili, modo Ecclesiā sanctā Dei recepit te ad misericordiā, & es factus vnus de numero filiorum eius: sed vt melius caueas in futurū, & Deus indulgeat tibi tantum quod commisisti peccatū, & sis ceteris in exemplum, dominus Episcopus & ego iniungemus tibi pœnitentiā, non tantam quantam meruisti, sed talem qualem valeas sustinere: & terreatis si tibi dura videatur, quia si bene perseueres, nobiscum misericordiam inuenies. Et tūc Inquisitor iniungat notario, vel illi religioso, seu clerico, cui sententiā tradidit perlegendā ibi in ambone præsentis, quod legat eā, & statim ferretur sententiā per hunc modum.

D *Forma sententię contra eum, qui abiurauit vt hereticus pœnitens.*

N Os N. Episcopus talis ciuitatis, & Frater N. ^{T94} Nordinis Prædicatorum Inquisitor hæreticę prauitatis, in terris talis domini ditioni, subiectis, à sancta Sede Apostolica specialiter delegatus.

ATTENDENTE S, q̄ tu talis de tali loco talis diocesis, fuisti nobis publica fama referēte, ac fide dignorū in siuatione, delatus de hæretica prauitate, & quod illa infectus fueris multis annis, in magnum tuę animę detrimentū: quæ delatio præcordia nostra acrius vulnerauit: Nos quibus incumbit ex officio nobis tradito, sanctā hęc catholicam in cordibus hominum complātare, ac prauitatem hæreticam ab eorū mētibus enervare. † (volētes vt tenebamur & teneamur) in & super his certius informari, & videre si clamor ad aures nostras puenerat, veritate aliqua fulciretur, vt si sic veritas te haberet, puidem de salubri remedio opportuno: descendimus ad inquirēdum, testes examinandū, teq; vocandū:

§ Al. externi nare.

dum; ac vt congruentius potuimus, in & super contra te denunciatis te interrogandum medio iuramento, & ad peragendum omnia & singula, quæ per nos erant fienda, iustitia exigente, ac vt nobis mandant canonicæ sanctiones. Sanè cum vellemus causa tuæ huiusmodi congruum dare finem, & videre clarè, quod compertum fuerat, an scilicet, ambulare in tenebris, vel in luce; & an fores infestus hæresis labe necne: processus meritis actitatis, solemne tam in Sacra Theologia facultate, quàm in iure canonico, & ciuili peritorum corâ nobis consiliû ordinauimus cõgregari, scientes, quodd secundum canonicam instituta,

† a. Pruden-
tiam. de offi.
de leg.

ra, integrum est iudicium, † quod plurimorum sententijs cõfirmatur. Et habito in & super omnibus, & singulis actis, & actitatis in causa presenti, sano, maturo, ac digesto cõsilio prædictorum, visisque ac diligenter inspectis processus meritis, omnibusq; & singulis in eo contentis, æqualanee libratis, inuenimus te propria confessione in iudicio recepta per nos medio iuramento, in multiplici prauitate hæretica deprehensum. Nã inuenimus, q tu per annos tot credidisti corde, & affirmasti ore sapere, & sapies, qd sic & sic; *explicetur oēs hereses, in quib. incidit singillatim, uerbi gratia, scilicet, quod dominus Iesus Christus non fuit Deus, & homo, sed tãtum homo purus. Itẽ quodd beata Maria mater præfati domini nostri Iesu Christi nõ fuit semper uirgo, sed postquã Christũ uirgo peperit, ipsa de Ioseph alios filio generauit, &c. exprimantur omnes, quæcumque sint illa, & etiam explicentur omnia, quæ contra eũ legitime sunt probata. Et post sequatur sic.* Verum eũ misericors, & miserator Dominus nõnullos prolabi permittat aliquãdo in hereses, & errores, non solum vt viri catholici, & litterati in sacris eloquijs exercitentur, verum etiã vt sic lapsi humiliores deinceps fiant, ac in pœnitentiã operibus exercẽatur, eiusdem processus meritũ diligẽter discussis, reperimus, quod u ad in formationem frequẽtem nostram, & aliorũ proborum, adherendo consilio saniori ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ, & ad eiusdem vnitatem salubriter euolasti, prædictos errores, & hæreses detestando, ac fidei sanctæ catholicæ agnoscens irrefragabilem veritatem tuis intimis uisceribus, insigendo, propter quod te admisisus ad abiuratoriã, & adiuratoriã publicam cautionem faciendo te in præsentiarum præfatas hæreses, & omnem aliam hæresim publicè abiurare, quæ expleta absoluius te à sententiã ex cõmunicatio nis maioris, quæ ex lapsu in hæresim exiteras innodatus, & te reconciliando sanctæ matri Ecclesiæ, restituius ecclesiasticis sacramentis, dum tamẽ de corde uero, & fide non ficta redieris ad Ecclesiæ vnitatem, prout te fecisse credimus, & speramus. Sanè cum indignum valde existat do minorum temporalium iniurias uisceri, Domini que calorũ, & creatoris omnium iniurias æquanimitè tolerare, eũ multo grauius sit æternam, † quam temporalem ledere maiestatem: & vt ipse peccatorum miserator, tui misereatur: & vt his ceteris in exemplum, & vt crimina nõ rema-

† c. Vergens
de hæret.

neant impunita, & vt efficiaris cautior in futurum, & vt non reddaris procliuor, sed difficilior ad prædicta, & quæcũq; alia illicita cõmittenda:

Nos Episcopus, & Inquisitor iudices in causa fidei antefati, sedentes pro tribunali more iudicum iudicantium, de prædictorum in sacra theologia, atque iure consilio peritorũ; sacrosanctis Euãgelijis positis corâ nobis, vt de vultu Dei iudiciũ nostrum prodeat, & oculi nostri videãt æquitatem, habentesque præ oculis solum Deum, ac fidei orthodoxæ irrefragabilem veritatem, te ralem in nostra præsentia constitutum in hoc loco, die, & hora tibi ad audiendam diffinitiuẽ sententiã, seu iniungendam pœnitentiã in antea assignatis, sententialiter & taliter danamus ac pœnitentiã, solam tibi vitã de misericordia relinquimus:

In primis, quod mox induaris veste liuida facta ad modum super signi militum, seu scapularis absq; capucio monachorum, habente cruces de panno croceo, vnã ante, & aliam retro, longitudinis trium palmorum, & ex transuerso duorum palmorum, & latitudinis medij palmi: quæ vestem, & cruces super vestes alias deferre habeas toto tempore vitæ tuæ in signum pœnitentiæ, & si destruiatur, habere & deferre aliam tenearis, cũ cruces sint insignia hominis pœnitentis: quod abhorrerè non debes, sed diligere, quia Dominus Iesus Crucem in suis humeris humiliter ba iulauit. Item te condemnamus, ac pœnitentiã, quod mox hac prædicta veste indutus, ponatis cũ prædicta veste, & crucibus in porta tali huius ecclesiæ, tali in scala, in alto, & ibi stes vsq; ad horam prandij, taliter vt videri possis ab egredientibus, & post reducaris ad eundem locum, & scalam indutus veste prædicta, & crucibus, in prima pulsatione Vesperorũ & illic taliter stes vsq; ad solis occasum. Item te sententialiter condemnamus, q tali die Dominica seu festiua stes in porta talis ecclesiæ in scala in alto, à principio Missæ maioris vsq; ad finẽ, eũ veste, & crucibus supradictis, & tali die Dominica vel festiua per modum consimilem in porta talis ecclesiæ, & tali: *exprimantur omnes, vel multa ecclesiæ parochiales, & religiosorũ, & præsertim illa, in quib. maior populi cõfluit multitudo, & assignetur dies solẽiores anni, sicut Christi Natiuitatis, Apparitionis, Paschis, Ascensionis, Pentecostes, et quatuor festiuitates Virginis gloriose, plus minus, vt culpa exegerit delinquentis.*

Item te sententialiter condemnamus carceri tali ad perpetuũ, vt ibi semper pane doloris, & aqua angustia crucieris. Retinentes nobis ex certa scientia, & expressè, q possimus liberè dictã sententiã seu pœnitentiã mitigare, aggregare, commutare, tollere totaliter, vel in parte, si & quãdo, & prout nobis, & toties quoties videbitur faciendum. Lata fuit hæc sententiã.

Qua lata, Inquisitor a lument per puncta, & dicitur ceter sententiã hæc vel similia in effectu: Fili, scẽtã vel pœnitentiã tua stat in hoc, quod tu scilicet portes toto tempore vitæ tuæ cruces, & q stes in scala

scala cum eis in porta taliū ecclesiarū, & quōd
 sis in carcere perpetuo ad panem & aquā sed si
 non sit tibi graues, quia certifico te, quōd si pa
 tiēter tolēres, misericordiā apud nos inuenies;
 nec dubites, nec desperes, sed firmiter spesies.

Quibus dictis sententia executioni debere de
 mandatur: & statim vestis prædicta sibi indua
 tur, & in scala in alto ponatur; vt ab egrediēti
 bus euidenter videatur, circumdantibus eum mi
 nistris eurg, hora autem prandij ducatur a mini
 stris ad carcerem: & post hinc alia prout ponun
 tur in sententia.

Dunt autem ipse inducitur; & ad portam ec
 clesie ducitur; Inquisitor faciat tria.

Primo largiatur quadraginta dies de indulgē
 tia omnibus, qui prædictis actibus fieri in eccle
 sia interfuerunt.

Secundō indicet ibi publice, q̄ omnes qui pra
 stiterunt cōsiliū, auxiliū, vel fauorē, quod il
 le abiurauerit hæresim, & ad Ecclesia vnitatem
 redierit, sicut fuerūt denuntiantes, testificantes,
 consiliantes, culpas, abiurationem, & sententiā
 legentes, ac ministri eum custodie aces, habuerūt
 ex parte domini nostri Papæ tres annos de in
 dulgētia.

Tertio insinuet ēt omnibus, q̄ quicunq; scit
 aliquē hereticū, seu de heresi distamātū & suspe
 ctū, & denūtiauerit ipsi Inquisitori, q̄ ēt habe
 bit ex parte domini nostri Papæ tres annos de in
 dulgētia, & sic cōsiderat & denūtiat, si aliq̄d sei
 uerint vel audiuerit de prædictis, & sic est finis.

Considerādum autē est, quod Episcopus & In
 quisitor possunt in dicta sententia seu penitētia
 dispensare, mitigare, & commutare prout maior
 vel minor correctio, patientia, vel humilitas ap
 paruerit delinquētis, iuxta c. vt cōmissi. in prin.

Attendendum tamen est, q̄ tales in heresi de
 prehensi, postquam redeuntes conuersi sunt, in
 sua conuersione differentes sunt. Quidā namq;
 sunt, qui licet heresibus crediderint, ac eas dog
 matizauerint, tamen continuo vt ab Episcopis
 seu Inquisitorib. deprehensi sunt, & de fidei ca
 tholicæ veritate, ac contrario eorum, quæ ante
 crediderūt, informati sunt, a suis erroribus resi
 lunt, & abiurare errores illos cōsentitū, ac de fa
 cto faciunt, & cū his mitius est agēdum, & quo
 ad sententiā & penitentiā, & quo ad mitigatio
 nē eiusdem penitentiæ seu dispensationē ipsius.

Vnde cū talib. leuius dispēlatur, præsertim quo
 carceris perpetui detrusione, & panis & aquæ p
 petuam macerationē. In alijs autē ēt aliquāter
 sed nō totaliter, maxime in portatione crucium.
 Multū. n. congruū est & vile talibus, totā ciuita
 tē seu locū eis pro carcere assignare: sed cruce
 longo tempore deferre. Deportatio. n. cruciū pu
 blica, potest esse deferentibus multum satisfā
 ctoria, immo esset multū meritoria propter vere
 cundia, quā deferentes sustinent satis magnam,
 & potest esse & est ceteris plurimū in exēplum,
 & sic in depositione earum difficiliter dispēlāe.

Quidam autem alij sunt, qui & heresib. cre
 diderunt, & eas dogmatizauerunt, ac deprehēsi
 ab Episcopis vel Inquisitoribus in eisdem sunt,

A & de earum prauitate & cōtraria catholica veri
 tate plenius informati, resiliere ab erroribus no
 lunt, sed per rem pora cōtumaciter persistunt, &
 tandem fortasse plus metu mortis, quā amore
 veritatis resiliunt, seu potius resiliere se fingūt, et
 abiurant: tales rarissime veraciter cōuertuntur,
 sed fictē, & sub agni specie gerunt lupum: qua
 re talib. sic difficiliter abiuratis, non est fides ma
 gna adhibenda de eorum conuersione, ppter

quod cum eis cautius est agendum, nec sunt faci
 liciter a carcere liberandi, sed potius per annos
 plures, seu perpetuo in eisdē detinēdi, ne alios
 inficiant; nec debent permitti intrare ad eos mu
 lieres, q̄ a fragiles sūt, & faciliter pueritūtur, nec
 viri simplices, sed tātū viri catholici & approba
 ti zelatores fidei, nullatenus de fide suspecti: ta
 les nāq; multos deceperunt, multosq; infecerūt,
 & fraudes quā plurimas cōmiserunt, ac frequen
 tius, & vt plurimū reciduaauerunt, & ad vomitū
 redierunt, & relabentes & impanitētes ignibus
 sunt consumpti, vt experientia rerū magistra do
 cet, & docuit in diuersis mundi partib. euidenter.

COMMENT. XLIII.

R Et sit hunc modum etiam Tabiensis in sum.
 verbo, Inquisitor. §. 10. & Iacobus Sprenger
 in maleo maleficarum 2. p. q. 27. & Syluester lib.

3. de strigibus c. 4. p. 10. & Locatus in fine ope
 ris iudicialis, in formula referenda sententiæ, seu in
 iungendi penitentiam ei per resiles cōuictus est in
 heresi incidisse, sed penitet, nec est relapsus, et aliq̄
 a

Illas crediderit, dogmatizauerit, multosque
 induxerit in errores. [Hic locus manifeste indicat
 Eymericum sentire, dogmatistam, siue magistrū er
 rorum conuerti uolentem, recipiendum esse ad Ec
 clesie a gremium: quam sententiam non esse simpli
 citer explodendam, (vt quidam putant) abunde do
 cuimus supra par. 2. super q. 39.

b Interrogabit eū dicens: stant ne ista omnia
 in veritate sicut lecta sunt? Sano sine presumat

D Inquisitor reum libere dicturum veritatē, quia be
 ne cōuersus videatur, siue negaturū, nullo pacto de
 bet eū interrogare, an crimina obiecta & publica
 ta ita se habeant, nec ne: quoniam grauissimum inde
 posset nasci incōmodum. si. n. reus malo spiritu agi
 tatus, coram populo negaret ea ita se habere, in du
 bium reuocarentur quæ magno labore sunt inuenta,
 & inquisita; ac multitudo plebeia non leuiter etiā
 commoueretur. ergo seu speret confessurum, seu se
 cus, tutius est semper talem omittere interrogatio
 nem. vidi ego quandoque eos qui coram vno, aut al
 tero libere recitauerant suos errores, postea ob ve
 recundiam fortassis, aut alios affectus magnopere
 expauescere eosdem coram alijs, aut plurib. referre.

E Ad hæc: quannus qui ita interrogaretur, non ne
 garet probata crimina; posset tamē se excusare, aut
 alio modo se fingere innocentem: quod omnino vi
 tandū esse in hac causa monuit iam olim frater ille
 Inonetus saepe citatus in sum. p. 5. c. 2. cuius frag
 mētū extat in codice illo bibliotheca Vaticana; ubi
 it. Qualiter examinatur heretici, ita habet: Et ca
 ueat ne permittat excusare se, vel alio modo se
 innocentē fingere, ne populus scandalizetur pu
 tantes

Pulchra au
 ctoris docu
 menta, dilige
 ter aduertē
 da.

Dogmatista
 ex sententia
 EymERICI RE
 CIPIENDUS SI
 CONUERTATUR.

tantes eum iniuste damnatum. *hac ille.*

Num. 194. **C** Verum cum misericors & miserator Dominus nonnullos prolabi permitat aliquando in hereses, &c.] *Sæpe monui Emericum recondita eruditionis sue semina ubique spargere: nam hoc loco quasi aliud agens breuissime indicat quæ utilitates ex hæresibus oriuntur, de quibus grauius & vere beatus Tho. 2. 2. q. 11. art. 2. ad secundum argumentum. plene quoque differit Ioannes Turrecrem. in sum. de ecclesia, li. 4. par. 2. c. 5.*

Quot & quæ
lia commo-
a ab hæresibus
oriantur.

Ac in summa tria potissimum commoda parient hereses, quorum duo tantum hic recenset Emericus: primum est, intelligentia diuinarum scripturarum, & fidelium exercitatio in illis percipiendis, dum vigilanter inquirunt Spiritus sancti recodita mysteria, de quo multis locis differuit Augustinus, sed nusquam luculentius, quam tom. 8. in psalmum 67. super illo versiculo: Cõgregatio taurorum, &c. quem locum, quia valde est in hac causa insignis, referre placuit, hæt aut ita: Multi sensus scripturarum sanctarum latent, & paucis intelligentioribus noti sunt, nec asseruntur commodius & acceptabilius, nisi enim respondendi hæreticis cura cõpellit. Tunc enim etiam qui negligunt studia doctrinæ, sopore discusso, ad audiendi excitantur diligentia, vt aduersarij refellantur. Denique quàm multi scripturarum sanctarum sensus de Christo Deo asserunt contra Photinũ, quàm multi de homine Christo contra Manichæum, quàm multi de Trinitate cõtra Sabellũ, quàm multi de vnitate Trinitatis contra Arrianos, Eunomianos, Macedonianos, quàm multi de catholica Ecclesia toto orbe diffusa, & de malorum cõmixtione vsque in finem sæculi, quibus bonis in sacramentorum eius societate nõ obstant, aduersus Donatistas & Luciferianos, aliosque si qui sunt, qui simili errore à veritate dissentiunt: quem inulti contra ceteros hæreticos, quos enumerare, vel commemorare nimis longum est, & presenti operi non necessariũ. quorum tamẽ sensu probati assertores aut prorsus laterent, aut nõ ita eminerent, vt eos eminere fecerunt superborum cõtradictiones. hæc enim ibi Augustinus, quibus. adde id quod idẽ docet in libro de vera religione, ca. 8. in hæc verba: Quapropter multi, vt diẽ Dei videant, & gaudeant, per hæreticos de somno excitantur. Vt a mur igitur etiam hæreticis, nõ vt eorũ approbemus errores, sed vt catholicè disciplinã aduersus eorũ insidias asserentes, vigilatioribus & cautiore simus, etiam si eos ad salutẽ reuocare non possimus. *hac ille, quæ Emericus hoc loco non latuerunt.*

Insignis Augustini locus de commodis quæ oriuntur ab hæresibus.

Alterũ commodum ostendit hic auctor, dum ait, Verũ etiã vt sic lapsi humiliore deinceps fiant, ac penitentia operibus exerceantur. fit enim sepe multos eorum, qui in hæreses labuntur, & vere conuertuntur, ita penitentia operibus insistere, ac vetera demoueri opera detestari, & vt & ipsi nõ modo sibi, verum etiam humilitatis & vere penitentia exemplo alijs profint vehementer.

Tandem illud est ingens & hæresibus cõmodũ, quod diuus Paulus commemorat 2. ad Corinth. c. 11. dicens: vt & qui probati sunt, manifesti fiant in uobis, quasi dicat, cõstantia fidelium roboratur,

A vt interpretatur præcitato loco diuus Thomas. hoc plene commodum ex hæresibus prouenit, optatissima testantur insignia & clarissima supplicia Martyrum, ab exordio nascentis Ecclesie vsq; ad nostra tempora, qui potius miris carnificum cruciatibus affici se passi sunt, quam Christi fidem violare, vel negare.

Dogmata præterea fidei catholica, quæ hæretici subuertere nituntur, firmius roborantur et stabiluntur. vnde apud Euagriũ lib. 1. hist. Ecclesiastica, ca. 11. de hac re legitur ita: Et ob hanc causam dictum est ab Apostolo planissime: Oportet hæreses in vobis esse, vt qui probati sunt, manifesti fiant. Atque in hoc etiam arcanam Dei sapientiam licet admirari ad diuum Paulum sic loquentis: Virtus mea in infirmitate perficitur. Ex quibus namq; rebus Ecclesie disrupa sunt membra, ex eisdem recta dogmata, quæ in nullam reprehensionem possunt incurrere, accuratius limitantur, & reponuntur integri, & Ecclesia catholica indies crescit, & ad celum quodammodo extollitur. *Alia commoda refert Turrecremata præcitato loco, sed illa facile ad hæc tria enumerata referri possunt.*

Eiusdem processus meritis diligenter discussis, reperimus, quod tu ad informationem frequentem nostram, & car. adharendo consilio sanioris, &c. ad gremiũ sanctæ matris Ecclesie, &c. euolasti. Ex his verbis, & ex illis paulo antea appropositis, videlicet: Nã inuenimus, quod tu per annos tot credidisti corde, &c. videtur apertissime sentire Emericus, quod sententia, quæ lapsi in heresim reconciliantur, debeat continere talem conuersum hereticum fuisse, de hac enim re non mediocriter olim inter viros insignes exiit controuersia, nam primus omnium, quod ego sciam, Guido Fulcodius in consultationibus ad Inquisitores. q. 16. c. 19. tales redeuntes non esse pronuntiandos hereticos, scripsit in hunc modum: In ferendis autem sententijs, seu potius penitentis iniungendis in eos, vel eis qui redierint, non credo quod sint hæretici, vel credentes pronuntiandi, quia nõ sunt tales, vt probatur 24. q. vlt. dixit Apostolus. in fine capituli, nec pronuntiandum est fuisse, quia nec est modus pronuntiandi in iure. dicitur ergo sic: quia te inuenimus per testium, vel tuam confessione hereticum, vel hæreticos adorasse, vel similia perpetrasse; nunc vero saniori consilio vsus, ad unitatẽ Ecclesie (prout asseris) de corde bono & fide non ficta vis redire: ideo te, in primis abiurata à te omni hæretica prauitate secundũ formã Ecclesie ab excommunicationis vinculis, quibus tenebaris astrictus, absoluiimus, si tamen ad eam ex corde redieris, & iniuncta tibi madata seruaueris. *hac ille. cuius sententiam eisdem prorsus verbis sequitur Archidiaconus in ca. vt commissi. de hæret. li. 6. & Zanchinus tract. de here. 41. §. dictum fuit. & Condissaluus tract. de here. q. 20. nu. 6. & Squillacensis tract. de fide cath. c. 26. & quidã alij.*

Sed verior sententia est, quam videtur sequi hoc loco Emericus, & tenent Ioannes And. & Genouianus, in dict. cap. vt commissi. dicentes, Inquisitores nostri temporis bene pronuntiare illam fuisse hereticum,

retinens, neque aliquid esse quod obstat; immo Si-
monica de cath. in l. r. tit. 60. nu. 5. qui hanc senten-
tiam amplectitur, addit prima instructione Hispa-
leni c. 10. cautum esse, ut qui reincorporantur, vel
revertuntur Ecclesie declarantur fuisse heretici, vel
apostas, et incidisse in penas a iure statutas: quia
tamen dicunt se velle puro corde & fide non ficta
redire ad Ecclesiam, indices absolunt eos ab exco-
municacione, et reconciliant eosdem Ecclesie, si ita
est, ut afferunt, quod absque vlla simulatione vere
convertuntur. & hanc sententiam comprobant com-
munis Inquisitionum vsus.

Cur autem opponantur illa conditiones: si tamen
ad eam ex corde redieris, & fide non ficta, & in iu-
sta tibi mandata servaueris, docet idem Fulcodius
præcæto loco in hac verba: Nec miremur de illis
conditionibus, si tamen, &c. causa enim tol-
lenda questionis expedit eas poni, ut si forte non
servauerint, appareat non fuisse absolutus. hęc
ille. Idem Geminianus, & alij in d. c. vt commissi-
s, necnon, de heret. li. 6.

Retinentes nobis ex certa scientia, & expref-
se, quod possimus libere dictam sententiam, seu
penitentiam mitigare, aggravare, commutare, &c.
Hoc est insignis Inquisitionum privilegium, ut etiam
post sententiam pronuntiatam iurisdictionis eorum in
eadem causa non expiret, ut copiose docet Guido Ful-
codius in consultationibus ad Inquisitores q. 13.
quem sequitur more suo Archidiaconus in c. vt co-
missi, de heret. li. 6. licet ea, quæ dicunt, indigeant
animadversione.

Et valde æquum est, ut inter cetera Inquisito-
res aggravare quandoque possint iniunctas peniten-
tias, ne delinquentes facilitate fortassis & exigui-
tate iniunctarum penitentiarum elat, aut inveno-
ti effecti facile relabantur; asperitate enim facilius
in debito iustitie officio continebuntur.

Quod vero hic docet Symericus non est remere
ab ipso confectum, cum & olim in Concilio Narbo-
nensi idem cautum fuerit, c. 7. in hæc verba. Illa se-
per retentione caute adhibita, ut liceat vobis, seu
alijs Inquisitoribus, seu quibus hoc Romana Ec-
clesia, vel illi cui ex officio compet, duxerit com-
mittendum, pro vestro & illorum arbitrio, ac vo-
luntate, iniunctis penitentijs addere, vel detrahe-
re ex causa rationabili quandoque. hæc illi.

Immo & Concilium Biterrense c. 22. addit pos-
se quandoque absque causa expressa augeri pœ-
nas cum negotio fidei visum fuerit expedire. aut enim
ita: Ac semper vobis potestate retenta, ut si vide-
ritis negotio fidei expedire, sine noua etiam cau-
sa positus ad carcerem reducere supradictos. hæc
ibi, quod ita est accipiendum, ut pœna penitentibus
augeatur, aliqua semper causa rationabilis, iuxta di-
positionem Concilij Narbonensis interuenire de-
bet; non tamen necesse est, quod illa causam præbeat
semper ipsi penitentes: satis enim erit quandoque si
fidei negotio expediat, nam si ex liberatione alicuius
penitentis damnati ad perpetuum carcerem, ti-
meretur probabile aliquod periculum, quo in de-
tinentium fidei possit redimere: sane tunc in
carcerem iterum detruendi posset: atque hoc vult Con-

cilium Biterrense: quod non est contemnendum, cum
quandoque hi casus accidere possint. neque tunc iniuste
quidquam committitur, cum causa religionis &
fidei (quæ cum alijs rebus præferenda est. l. sunt per-
sona. ff. de religiosis et sumpt. fune.) hoc ita fieri po-
tulerit, ac persuadeat.

Diligenter tamen est obseruandū, quod dicit con-
cilium: videlicet: ut si videris negotio fidei expe-
dire: nam nisi causa fidei id postulet, non potest in-
iuste Inquisitor ob alias causas eum cui semel condo-
navit carceris penam, iterum in carcerem detruere.

Quæ autem sint causæ rationabiles ad augendam,
vel minuendam, vel penitus tollendam penitentiam,
vel prudens Inquisitor considerabit, spectata penitentium,
seu conversorum conditione, natura, & humilitate:
nam, verbi gratia, detrahere poterit iniunctis peni-
tentijs, easque minuire, seu etiam tollere ob infir-
mitatem, vel letum, vel etiam ob insignem penitenti-
æ humilitatem, & veram conversionem. sunt enim
quidam, qui post lapsam ita vetera scelera detestati
sunt, ut asperitiam sponte agant penitentiam, &
etiam maiorem quàm illis fuerit iniuncta; his enim tunc
aut minui poterit, aut mutari in aliam leniorem, aut
tollere, quod eleganter ostendit Symericus paulo post.
in. 196. verbi. considerandum autem est

Adde vero, seu aggravabit penitentias ob con-
uersorum indevotionem, malitiam, contentionem,
seu iracundiam & similia, quæ mentem & animum eo-
rum indicant parum obedientem Dei legi, & iniun-
ctis sibi mandatis.

Denique, ut vno verbo dicam, in aggravando hæc
regulam puto obseruandam, ut augeatur pœna, &
talis imponatur, quæ sit contraria ei actui, quo reus
delinquit, ut amplius docui supra in hac 3. par. nu.
18. Ad hunc etiam locum illustrandum spectat ea
quæ dixi infra super q. 86. cum agerem de potestate
Inquisitionum in augendis statutis pœnalis cõ-
tra hereticos.

Sed quid sit Inquisitor propter oblivionem, aut a-
liis causis hanc potestatem expresse sibi non refer-
uaverit, poterit ne nihilominus penitentias auge-
re, minuire, tollere, vel minuire? Et verius est ad-
huc posse, quod voluit & vere Symericus supra in
septimo modo processum fidei terminandi in vlti-
mis verbis ibi: Quia potestatem habet Episcopus
& Inquisitor, etiam si non retineat, & hoc de iure,
ut in c. vt commissi, de heret. li. 6. hæc ille; cuius
sententia verissima est: tunc tamen est expref-
se retinere, ut iubent præfata concilia.

Iam Inquisitores iure communi hanc habent po-
testatem super omnis penitentias iniunctas. ceterum
in Hispania super quibusdam penitentijs inferio-
res Inquisitores, postquam iniunctæ sunt, nullum ha-
bent arbitrium absque generalis Inquisitoris eorum
regnum facultate; quæ qualia sint, suis locis indi-
cabitur.

Et sic in depositione eorum difficiliter dispõ-
satur. Hic locus de gestandis vestibus cum crucib.
depietis, & de dispensatione super depositione earum
deum crucibus, valde est considerandus, cui similia prorsus
scribit Auctor repertorij Inquisitionum verbo,
signum. S. nota quod bonum esset, notanda vero in
primis sunt causæ, cur super deponendis crucibus
difficult-

Quæ causæ
sunt rationa-
biles ad auge-
dam, vel mi-
nuendam pe-
nitentiam.

Inquisitor
non retenta
facultate pot-
estatis peni-
tentias
aggravare,
mutate, &c.

Num. 196.
In deponenda
veste crucib.
signata diffi-
cilter dispen-
satur, & qua
re.

difficulus fieri debet dispensatio, inter quas illa potissima est, quia multum potest gestatibus prodesse propter verecundiam: vnde si patienter eam tolerant, valde erit illis meritoria. huc accedit quoniam huius etiam vestis, seu sacri gestatio multum est apta ad agendam facilius quamlibet penitentiam. vnde de Simancam de catholica institutione tit. 47. numero 10.

Iam quod hic refert Emericus de non concedenda facile dispensatione in deponendis crucibus, locum etiam habet cum crucibus penitentium suspense sunt in ecclesiis illis, in quarum parochiis habitabant illi: neque enim inde facile debent amoueri, immo si vetustate labantur, renouanda sunt, inscriptis nominibus illorum, quorum palliamenta fuerunt, vt extent in perpetuum ea signa & monumenta impietatis, & eo horrendo & formidando infamie spectaculo homines a committendo tam graui scelere auocentur. neque hoc est recens inuentum, vt alibi plenius dixi. interim videto Simancam de cath. instit. tit. 47. numero 13.

Tametsi vero Emericus difficulter dispensari dicat: at non ait nullo modo dispensari. veru[m] causa ad hanc dispensationem concedendam magna concurrere debent, possuntque dispensationem hanc concedere iure communi quilibet Inquisitores per textum in c. vt commissi. §. illorum. de heret. lib. 6. quod & velle videtur hic Emericus. atque hoc sententia vera est. Iacobus tamen Simancas de cath. instit. tit. 47. nu. 12. asseruit, inquisitores ipsos non posse moderare tempus praefinitum ad hanc vestitum ferendum; cuius sententia in solis Hispaniae inquisitoribus locum habet, cum ibi hoc sit reseruat[um] inquisitori generali: sed nos communis iuris regulas sequimur, nec priuatas Inquisitionum sanctiones velut leges generales & vbiq[ue] obseruandas putamus, tametsi illis vtendum velut aequis & iustis saepe moueamus, vt in praefatione operis docuimus.

Hoc tamen addiderim, tutissim[um] mihi videri, ut ceteri Inquisitores antequam in depositione crucu[m] dispensent, consulant Sacrosanctae & generalis Romanae Inquisitionis Senam, expositis breuiter causis cur ea dispensatio facienda videatur: quamuis vbi inuisissima visa fuerit, per se id efficere possint.

Propter quod cum eis cautius est agendum; nec sunt facilliter a carcere liberandi, & cetera. Hic locus de secundo genere conuersorum, videlicet eorum, qui sero & tarde post multas admonitiones reuertuntur, diligentissime est obseruandus ob pericula, quae hoc ipso loco recenset auctor: quod videtur accepisse ex Concilio Biterrensi c. 23. vbi ita scriptum est: Curetis tamen vt talibus immurandis, fiant iuxta Sedis Apostolicae ordinationem teparate & occulte camerulae, sicut fieti poterit in singulis ciuitatibus dioecesium corruptarum, vel alterutrum, vel se vel alios peruertere nequeant. habemus ibi. Sed de hac re plura sumus dicturi in sequentibus, ex quibus hic locus amplius illustrabitur. adde Alberinum in repetitione c. quoniam. de heret. li. 6. q. 12.

Iure communi quilibet Inquisitor dispensat in depositione crucum.

Qui difficulter conuertitur, difficulter sunt a carcere perpetuo liberandi.

A De nouo modo terminandi processum fidei in casu relapsi penitentis:

Onus modus processum fidei terminandi & finiendi est, quando delatus de haeretica prauitate, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio in iure peritorum, reperitur confessus haeresim & penitens, sed relapsus realiter; hoc est quando delatus ipse consistitur iudicialiter coram Episcopo & Inquisitore alias se abiuuasse omnem haeresim, & ita legitime reperitur, & post credidit illi tali haeresi seu errori, vel quod ipse aliter aliquam haeresim abiuuauit, & post redijt, & credidit in eade[m]. Sed post adhaerens consilio saniori, penitet, & edit catholice, & reuertitur ad Ecclesiae vnitatem: Tali enim non sunt, si humiliter petat, deneganda Penitentia & Eucharistiae sacramenta: sed quantumcunque peniteat, nihilominus vt relapsus est tradendus brachio seculari, vltimo supplicio ferendus: hoc autem intelligitur vbi reperitur quod abiuuauerit tamquam deprehensus in haeresi, seu tamquam suspectus de haeresi vehementer, non autem leuiter tantum.

Circa autem istum talis practica est seruanda: Nam concluso in consilio peritorum maturo pariter & digesto, & si oportuerit replicato, quod praedictus delatus de iure est relapsus, Episcopus & Inquisitor mittet ad dictum delatum relapsum in carcere inclusum, duos vel tres probos viros, & praesertim religiosos, vel clericos fidei zelatores, eidem relapsio non suspectos seu ingratos, sed familiares & gratos, & isti intrabunt ad eum ea prout hora competentis, & loquentur sibi de contemptu mundi, & miseris vitae praesentis, & gaudio ac gloria paradisi. Et demum his praemissis indicabunt sibi ex parte Episcopi & Inquisitoris, quod non potest euadere mortem temporalem, & ideo quod curet de salute anime suae, ac disponat de peccatorum suorum confessione, ac sacramenti Eucharistiae receptione: & isti frequentabunt eum, inducendo illum ad penitentiam & ad patientiam, confirmantes eum pro viribus in catholica veritate, taliter vt ipsum diligenter faciat confiteri, ac conferri eidem petenti humiliter Eucharistiae sacramentum: nam huiusmodi sacramenta non sunt talibus deneganda, iuxta c. Super eo. de haeret. lib. 6.

Quibus sacramentis receptis, eoq[ue] bene disposito ad salutem iudicio praedictorum; post duos vel tres dies, in quibus per praedictos in fide catholica confirmetur, & ad penitentiam patientiamque inducatur; Episcopus, & Inquisitor mandabunt Balliuo loci, vel Potestati curiae secularis, quod die tali & hora, scilicet non festina, sit cum sua familia in tali platea seu loco, extra ecclesiam tamen, ad recipiendum de foro suo quenda[m] relapsum, quem ipse Episcopus & Inquisitor tradet ei, & nihilominus quod die praefixa de mane seu praecedenti, faciat publice praenotari per ciuitatem seu locum in locis illis seu vicis, in quibus praenotationes